

Vörös mezőben sárga ház

Stuber Andrea írása
a NÉPSZAVÁNAK

Venyegyikt Jerofejev orosz-szovjet írónak 52 évbe telt, hogy halálba igya magát. Alkoholizmusa világnézeti alapon állt, irodalmi munkásságában az ihlet forrása a pia lett. Két, jelentősebb művet hagyott hátra. Az egyik a Moszkva-Petuski című regény, melynek tárgya bizonyos értelemben kétnapos utazás: az aznaposságtól a másnapossáig. A könyv Párizsban jelent meg 1977-ben, s világhírt hozott a szerzőnek, aki odahaza tömegszállításokon hánykódott, s alkalmi fizikai munkával szerezte meg a mindennapi betevő kortyot. A másik a Walpurgis-éj című, ötfelvonásos tragédia, melynek megírásához Racine és Corneille adta az ötletet. A franciák klasszicista drámái jelentették a mintát, bár ez az elkészült darabon nemigen látszik meg. A példaművek tisztasága, átláthatósága, összefogottsága és emelkedettsége legálábbis hiányzik a Walpurgis-éjből.

Jerofejev tragédiája elmegyógyintézetben játszódik a Brezsnyev-éra idején. Egyetlen helyszínen, egyetlen napon, ahogy kell. E napon új beteg érkezik. Művelt és cinikus, okos és gúnyos, elhanyagolt és vonzó férfi. A kórházi kollektíva nehezen fogadja be. Pedig egyformán nyomorúságos rabok valamennyien – orvosok, ápolók és betegek –, s a sivár, durva közegben fel-felszűkül belőlük minden torz, beteges érzület: félelem és gyűlölet, szolgálalkúság és hatalomvágy, antiszemitizmus és nacionalizmus.

A Katona József Színház most találta alkalmasnak a pillanatot, hogy Jerofejev tragédiája révén leránta a leplet a néhai Szovjetunió hírhedt elmegyógyintézeteiről. (Mint utóbb kiderült, ezek az intézetek sok esetben

Az új beteg (Fekete Ernő), aki felforgatja maga körül a diliház rendjét Marton Szilvia felvétele

a politikai internálótábor funkcióját töltötték be.) Avagy *Gothár Péter*, aki a *Hagyjálló* Vászka című filmje kapcsán nyilván bedolgozta magát az orosz-szovjet valóságba, mostanában találkozott Jerofejev munkájával, s úgy érezte, okvetlenül meg kell osztania velünk felfedezését. Mindenesetre színre vitte a Petőfi Sándor utcában a Walpurgis-éjt.

Gothár erőteljes naturalizmussal dolgozik: az előadásnak taknya-nyála egybefolyik. A *Szabolcs János* és *Gothár* tervezte díszletben a lepusztuló rendszer (a szociális és a szocialista) elevenedik meg: koszlík, mállik az egész. *Berzsenyi Krisztina* ócska, divatjamúlt jelmezei ugyancsak sivárak. (Itt jegyzem meg, hogy nem láttam még színpadon szovjet nőt, aki ne lett volna pokolian izléstelenül öltöztetve. Igazán csak a kuriózum kedvéért, de szeretnék egyszer izlésest is

látni. Egy kivételt. Olyan is akadt.)

Ebben a feltehetően sokkoló szándékú, rendkívül nyomasztó produkcióban nagy alázattal teszik a dolgukat a Katona fiataljai. A legdicséretesebbnek azt az ambiciózus, fegyelmezett, odaadó szakszerűséget találok, amellyel *Stohl András*, illetve *Rajkai Zoltán* formálja meg a rá szabott klinikai esetet. Szépen helytáll a főszereplő *Fekete Ernő* is, derűs egzaltáltsága helyenként megkapó.

Nincs elvi kifogásom az ellen, hogy a színpadon vér, nyál, hányadék és takony folyjon. Csak nem szívesen nézek oda. De egyre inkább azt gondolom, hogy a nézők ilyen irányú tartózkodása a Katona József Színházat csöppet sem zavarja.

Jerofejev: Walpurgis-éj, avagy a kövencedég léptei (Katona József Színház). Fordító: Baka István. Rendező: Gothár Péter.